

Бакуліна Н. В.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури,
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ В СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКАХ І ПОСІБНИКАХ ІЗ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ МОВИ ІВРИТ

Глобальні виклики та тенденції до змін ціннісних орієнтирів, відкритість і плюралізм світу мають значний вплив на розвиток нової філософії та методології системи освіти. Концептуальними засадами розвитку нової української школи є ідеологічна тріада сучасної освітньої парадигми: компетентнісна, інтегративна та культуровідповідна. З огляду на неї, модернізація освіти розглядається на основі інтеграції провідних підходів до навчання – особистісно-зорієнтованого, діяльнісного та компетентнісного. Це зумовлює подальше оновлення всіх складових системи освіти, зокрема сучасного підручникотворення. Актуальності набуває й удосконалення технологій розроблення, аналізу й оцінювання підручників.

У контексті інноваційних процесів в освіті та розширення варіативності сучасних підручників відбувається й переосмислення функцій підручника. Крім традиційних – *інформаційної, розвивальної, виховної та мотиваційної* до загальної характеристики основних функцій підручника відносять *функції навчання та функції взаємодії з повсякденним і майбутнім професійним життям*. При цьому, перша група включає функції надання знань, розвиваючу, закріплення вивченого й оцінювання знань, а друга – допомоги в інтеграції знань (або інтегративну), довідника, соціального та культурного виховання [6, с. 64-73].

Однією з найважливіших функцій сучасного підручника є *інтегративна*, адже саме вона сприяє формуванню наскрізних і предметних компетентностей учнів. Виступаючи в ролі основного компонента (ядра) навчально-методичного комплексу (НМК) або будучи елементом дидактичного комплексу (ДК), підпорядкований тій чи іншій технології навчання, підручник має забезпечити основні взаємопов'язані *фактори інтеграції* такі як: розвиток метапізнання в рамках кожного предмета (або вертикальна/внутрішньопредметна інтеграція), міжпредметний/міжгалузевий зв'язок з іншими предметами (або горизонтальна/міжпредметна/міжгалузєва інтеграція) та транспредметний зв'язок, який об'єднує спільні для всіх предметів пізнавальні уміння та поведінкові норми (або діагональна інтеграція) [6, с. 219], [5, с. 65]. Це стосується й іншої навчальної літератури, зокрема посібників, робочих зошитів тощо.

Реалізація інтегративної функції в підручниках і посібниках є складним багатокомпонентним процесом. Це і ретельний добір інтегрованого змісту навчання, і розроблення відповідних методів і прийомів для забезпечення різних видів інтеграції. Одним із можливих шляхів забезпечення інтеграції може бути, наприклад, організація *інтегративних ситуацій* – комплексних ситуацій, які містять як необхідну інформацію для розв'язання проблеми, так і додаткову для активізації раніше набутих знань. Створення інтегративних ситуацій у підручниках і посібниках дозволить здобувачеві освіти не механічно накопичувати попередньо набуті знання й уміння, а спонукатиме до їхньої інтеграції та самостійного застосування у нових умовах. Оскільки інтегративна ситуація визначається такими характеристиками як *максимальна наближеність до реальності*, з якою може зустрітися учень/учениця (соціальна функція), *комплексність* (містить як значущу, так і додаткову не важливу інформацію), *потреба у застосуванні раніше набутих знань*, *відповідність рівню підготовки учнів* [7, с. 100], вона сприятиме розвитку інтегративних умінь, завдяки яким можливо забезпечити інтеграцію, та в решті решт – набуттю критичного мислення та сталого розвитку особистості.

На інтегративних засади побудовано й сучасний зміст початкового навчання мови іврит, який визначено у чинних освітніх програмах для 1-2 та 3-4 класів ЗЗСО України. Через програмові змістові лінії реалізовано і відповідний зміст навчання мови іврит у підручниках і посібниках для початкових класів, які апріорі передбачають *вертикальну/внутрішньопредметну інтеграцію змісту* та визначають особливості навчального предмету відповідно до циклів навчання. Вона виявляється у формуванні цілісної комунікативної компетентності (інтеграції всіх її складових – мовленнєвої, мовної, соціокультурної й інших), взаємопов'язаному навчанні всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма), в опануванні мовою на всіх мовних рівнях (у 1-4 класах лише на практичному рівні), в інтеграції мовно-літературного змісту тощо. Так, у 1 класі це «Практичний усний курс» (I семестр) і «Навчання грамоти» (II семестр); у 2 – інтегрований курс «Навчання грамоти»; у 3 і 4 – інтегрований курс навчальних предметів «Мова іврит» і «Читання». Для цього у чинних підручниках з івриту для 1-3 класів ЗЗСО України [1], [2], [3] та у рукописі підручника для 4 класу дібрано відповідний мовленнєвий, мовний і соціокультурний навчальний матеріал – тексти різних жанрів і стилів, запитання, ілюстративний матеріал, розроблено вправи і завдання, способи презентації й орієнтування. Поряд із реалізацією внутрішньопредметної інтеграції змісту, дібрано навчальний матеріал для здійснення *горизонтальної інтеграції змісту навчання через міжпредметні та міжгалузеві зв'язки*. Це виявляється в інтеграції змісту навчання мови іврит і традиції, літератури, історії та культури єврейського народу, а також інших мов і культур, зокрема української, природничих наук і сучасних інформаційних технологій тощо.

Перша спроба створення інтегрованого курсу у практиці початкового навчання письма мовою іврит та єврейської традиційної культури втілена під час розроблення робочого зошиту [4]. Робота з матеріалом цього зошиту спрямована з одного боку на формування правописних умінь і графічних навичок письма на початковому етапі навчання мови іврит, а з іншого – на формування багатомовної та міжкультурної компетентностей. Для реалізації *внутришньопредметної інтеграції* й урахування лінгводидактичних особливостей навчання мови іврит в основу робочого зошиту покладено *принцип каліграфічного письма*. Він виявляється в інтеграції та структуруванні груп літер відповідно до рівня складності написання їх форм та елементів. Кожна наступна буква вводиться на основі раніше засвоєних. Крім цього, дібрана лексика базується на вже опанованих графічних елементах і спонукає учнів застосовувати набуті вміння в нових умовах. *Міжпредметна / міжгалузева інтеграція* реалізована через авторські культурологічні тексти, подані українською мовою, малюнки й ілюстрації, що розкривають основні символи та ціннісні підвалини єврейської традиційної культури, а також через пізнавальний матеріал про кожну літеру, її назву, звукове, символічне та числове значення. *Діагональна інтеграція* у підручниках і посібниках з початкового навчання мови іврит забезпечується оволодінням базовими пізнавальними навичками, що пронизують усі дисципліни, тобто спрямовані на формування ключових компетентностей.

Таким чином, реалізація інтегративної функції у підручниках і посібниках із початкового навчання мови іврит забезпечує формування ключових і предметних компетентностей учнів, сприяє успішному досягненню результатів предметного змісту і підвищенню якості освіти з огляду на інтегративний підхід до багатомовної освіти в цілому.

Ключові слова: мова іврит; інтеграція; інтегративна функція, інтегративні ситуації; підручник; посібник.

Література:

1. Бакуліна Н., Фалеса І. Іврит : підручник для 1 кл. заг. сер. осв. з навч. укр. мовою. Чернівці : Букрек, 2018. 88 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/712064/1/Ivryt_2018_%D0%9C%D0%9E%D0%9D_%D0%9D%D0%91.pdf (дата звернення 05.04.2021).
2. Бакуліна Н. В. Іврит : підручник для 2 кл. закл. заг. сер. осв. Чернівці : Букрек, 2019. 144 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717034/2/ivryt_22pv.pdf; https://lib.iitta.gov.ua/717034/1/ivryt_new_x.pdf (дата звернення 05.04.2021).
3. Бакуліна Н. В., Яковлева О. М. Іврит : підр. для 3 кл. закл. заг. сер. осв. Чернівці : Букрек, 2020. 144 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/721667/1/IVRIT_3_Bakulina.pdf (дата звернення 05.04.2021).
4. Бакуліна Н., Гехтман Р. Коди єврейської культури для дітей: Єврейська каліграфія. Робочий зошит для навчання й удосконалення каліграфічної компетентності. Чернівці : «АНТ ЛТД», 2020. 68 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/724601/2/The%20Jewish%20Calligraphy_Book_Bakulina_compressed.pdf ; https://lib.iitta.gov.ua/724601/1/The%20Jewish%20Calligraphy_COVER_Bakulina_compressed.pdf (дата звернення 08.04.2021).
5. Засекіна Т. Інтегративний підхід у шкільній природничій освіті. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 4. С. 61-68. URL:

<http://uej.undip.org.ua/Zhurnal/2020/4/Statti/%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%B0%20%D0%97%D0%B0%D1%81%D1%94%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf> (дата звернення 05.04.2021).

6. Франсуа-Марі Жерар, Ксав'є Роеж'єр. Як розробляти та оцінювати шкільні підручники / Пер. з франц. М. Марченко. К. : К.І.С., 2001. 352 с.

7. De Ketele, J. M., Chastrette, M., Cros, D., Mettelin, P. & Thomas, J. *Guide du formateur*. Bruxelles : De Boeck Université. 1988. P.100.